

HAMMARSJÖNS HÄCKANDE FÅGLAR – INVENTERING 2006 OCH UTVECKLING SEDAN 1956

Patrik Olofsson

Hammar sjön har länge ansetts som en av landets främsta fågelsjöar, både för häckande och rastande fåglar. Sjön är Natura 2000-område och är även med på listan över internationellt värdefulla våtmarksområden enligt Ramsarkonventionen. Sett ur ett ornitologiskt perspektiv så är det främst Hammarsjöns strandnära hävdade ängsmarker som tilldragit sig störst intresse genom det rika fågellivet. Här finns stora mängder vadare med sällsynta arter som rödspov, brushane och sydlig kärrsnäppa och simänder som skedand och ärta. Strandängarnas fåglar har regelbundet inventerats, senast 2003.

Det är i år 20 år sedan Hammarsjöns fågelliv inventerades heltäckande (Johansson & Cronert 1989) och tillsammans med de senaste årens oroväckande situation med färre fåglar och omfattande tillbakagång av säv var det angeläget att åter se närmare på utvecklingen av sjöns fågelfauna. Inventeringen 2006 utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne Län i samarbete med Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike och finansierats med Naturvårdsverkets medel för regional miljöövervakning år 2006 och av Världsnaturfonden WWF.

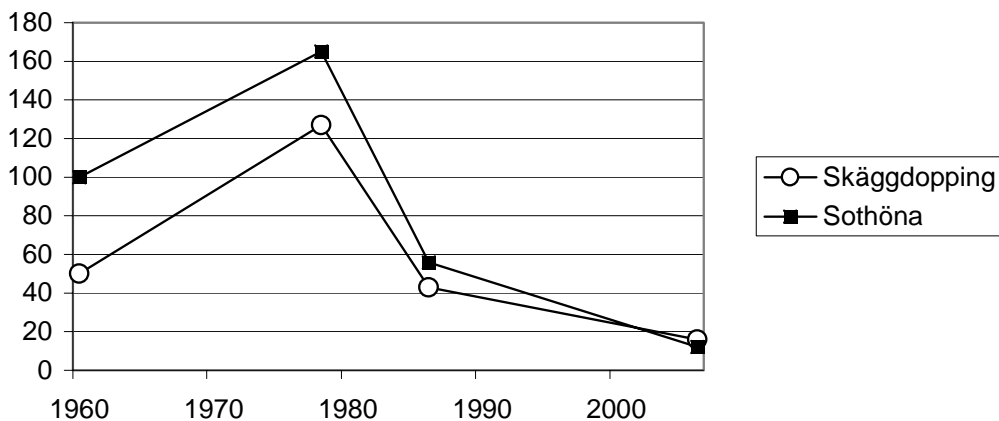
Skäggdopping, Patrik Olofsson/N ©

Fågelinventeringen 2006 var inte heltäckande utan omfattade främst de arter som lever ute på eller i nära anslutning till själva sjöytan, fåglar som har god indikatorstatus på vegetationsförekomst och föda i form av fisk och vegetation. Intresset riktades främst på arter som knölsvan, skäggdopping och sothöna men målsättningen var att även notera förekomst av samtliga and- och doppingarter. Genom tidigare pågående projekt erhöles också resultat för brun kärrhöök och svarttärna. Resultatet 2006 har jämförts med flera tidigare inventeringar, främst från 1986 och 1978. Även siffror insamlade av Sven-Axel Bengtsson 1956-62 har tagits med.

Inventeringsresultatet för 2006 visar att en rad fågelarter, som börjat gå tillbaka redan vid senaste inventeringen 1986, har försvunnit från sjön. Änder som vigg och brunand rastar numera bara i sjön. Även skrattmåsen och fisktärnan är borta förutom etableringsförsök av små kolonier ett par enstaka år under 2000-

talet. Populationsutvecklingen för skäggdopping, sothöna och knölsvan har fortsatt att vara negativ sedan inventeringarna under 1970-talet och idag återstår bara en liten spillra av de tidigare bestånden. Av sothönebeståndet återstår 7 % (10-13 par) sedan inventeringen 1978 och för skäggdopping är siffran 13 % (15 par). Även knölsvanen (7 par) har gått starkt tillbaka. Förutom nedgången i antalet par så är det även tydligt att knölsvanen har mycket svårt att få ut ungar i sjön.

Svarttärnebeståndet i Vattenriket är främst knutet till Hammarsjön. Ända in på 1950-talet fanns stora häckande populationer i området men därefter har kurvan vänt brant nedåt. En viss stabilisering skedde under 1980- och 1990-talen men de senaste fem åren har antalet häckande par halverats, troligen främst på grund av mycket låg ungpåproduktion de senaste åren. Med bara drygt 20 par kvar så ser framtiden oviss ut för Vattenrikets svarttärnor.

Figur 1. Populationsutveckling för skäggdopping och sothöna i Hammarsjön 1960-2006.

Den enda fågelart som ökat markant är grågäsen. Artens utveckling i Hammarsjön är exceptionell med etablering under 1970-talet och en population på cirka 600 par 30 år senare. De senaste årens flyginventeringar indikerar att expansionen avstannat och troligen har det häckande beståndet minskat något 2004-2006. Den bruna kärrhöken har sedan 1960-talet en stabil population i Hammarsjön på drygt 15 par och fiskgjusen är sedan 1997 häckfågel tack vare konstgjorda boplatser.

Förutom en stark tillbakagång för många av Hammarsjöns fågelarter så har även fåglarnas utbredning i sjön förändrats dramatiskt. Stora delar av sjön är idag helt tomma på sothöna och skäggdopping. Numera finns de flesta häckfåglarna i Herculesviken i den nordöstra delen av sjön och det är tydligt att utbredningen förskjutits mot nordost bort från Helgeåns fåra, upp mot nordöstra Hammarsjöns klarare vatten.

Vad är då orsaken till fågelfaunans utarmning i Hammarsjön? Troligen är detta en komplex fråga. Vi kan dock slå

fast att den negativa utvecklingen i Hammarsjön har pågått under flera decennier. En topp vad gäller antalet häckande par av flera arter nåddes under 1970-talet och därefter har det gått utför. Den omfattande sävdöd som skett i Hammarsjön sedan slutet av 1990-talet har möjligen påskyndat eller försämrat situationen för vissa arter men kan knappast förklara den totala genomklappning som ägt rum. Skäggdopping, sothöna, knölsvan, vigg och brunand hämtar större delen av sin föda under vattnet och en orsak till den utarmade fågelfaunan skulle kunna vara den ökade uppgrumling och brunfärgning som noterats med försämrat siktdjup och minskat födounderlag som följd.

Denna artikeln är en kort summering av rapporten "Hammarsjöns häckande fåglar- Inventering 2006 och utveckling sedan 1956", som ingår i Biosfärrområde Kristianstads Vattenrikes nya rapportserie "Vattenriket i fokus". Artikeln har nr. 2006:01. Hela rapporten finns som pdf på webadress:

www.vattenriket.kristianstad.se/fokus

Patrik Olofsson, Furubodavägen 73, 296 92 Yngsjö